

Posudek oponenta diplomové práce

Diplomantka: **Eliška Sýkorová**

Název: **Svoboda umělecké tvorby a svoboda projevu v kontextu evropské ochrany lidských práv**

Práce

odevzdána: 8. října 2014

Svoboda projevu, a to nikoliv pouze projevu politického či podněcujícího veřejnou diskusi, hraje v moderních demokraciích velmi důležitou roli. Specifický výrazový projev, jakým je umění, vede k uznání svobody umělecké tvorby jakožto speciálního ústavně garantovaného práva. Její garance v ústavách demokratických států majících zkušenosti s totalitním režimem souvisí mimo jiné s podporou svobodné pluralitní společnosti, jakož i s odmítnutím oficiálních státně-uměleckých doktrín, jakým byl v České republice např. socialistický realismus.¹

Oponovaná diplomová práce se zabývá relativně úzkým tématem svobody uměleckého projevu v Evropské unii. Význam práce spočívá tedy v orientaci na problematiku uměleckého projevu, které je na rozdíl od obecných otázek svobody projevu věnována zřetelně menší pozornost. Aktuálnost práce autorka prokazuje analýzou řady recentních soudních rozhodnutí z této oblasti.

Velmi kladně lze hodnotit přesné vymezení předmětu práce a jejích cílů (kterým je již výše zmíněný výklad svobody umělecké tvorby v právu EU a vztah k obecné svobodě projevu) i použité metodologie (které dominuje analýza pramenů práva a judikatury, ale i právních doktrín).

Struktura práce odpovídá základním pramenům ochrany lidských práv v Evropské unii, tj. samotnému evropskému právu s dominující rolí Listiny základních práv EU, dále jsou to ústavní tradice členských států a systém Rady Evropy s dominantní rolí Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vykládané v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. Ve všech těchto systémech analyzuje pohled na svobodu projevu obecně a svobodu uměleckého projevu zvláště. Nastíněnému výkladu předchází úvodní

¹ Srov. Jäger, P. in Wagnerová, E. a kol.: *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, str. 385.

kapitola, v níž diplomantka s odkazem na relevantní teorie nastiňuje svůj pohled na to, co je umění (zde autorka prokazuje orientaci v obecné teorii umění a kultury, které rovněž studuje). Z pohledu práva by možná bylo zajímavé blíže se věnovat pohledu jednotlivých soudů (ESLP, ESD, národní soudy) na to, co považují za umělecký projev, a porovnat jejich přístup s přístupem teorie umění.

Jednotlivé kapitoly jsou zpracovány přehledně a autorka prokazuje poměrně detailní orientaci ve zvoleném tématu. Šíře zpracovávaných témat však vedla k rozdílné hloubce analýzy v jednotlivých kapitolách, kdy z pohledu oponenta by mohly být více zdůrazněny aspekty práva EU (byť judikatura k této problematice není tolik rozsáhlá, jako například judikatura štrasburského soudu). Autorka sama uvádí, že svoboda uměleckého projevu se vztahuje např. k uplatňování omezení volného pohybu zboží, právu hospodářské soutěže či právu veřejných podpor (str. 33). Jakkoliv lze souhlasit s tvrzením, že „v současné době je ochrana svobody projevu a svobody umělecké tvorby v právním řádu Unie formována především vlivem EÚLP a judikaturou ESLP“, výše uvedené vztahy k právu EU by možná mohly být podrobněji rozpracovány.

Z **formálního hlediska** má práce nadstandardní délku 81 stran textu, dále seznam použité literatury, shrnutí práce, klíčová slova a seznam použitých zkratk a zkráceně citované literatury. Za jednoznačné pozitivum práce považuji absenci gramatických chyb. Dalším kladem je pluralita zdrojů, jež diplomantka používá, včetně odborné literatury anglické a francouzské, kde je téma zpracováno daleko podrobněji než v české literatuře. Diplomová práce rovněž obsahuje nadstandardní počet poznámek pod čarou (324), řada z nich přitom obsahuje dovysvětlení autorčiných názorů na zkoumanou problematiku. Drobné poznámky lze učinit nejednotností citací literatury (na str. 12, pozn. pod čarou č. 18, na str. 13, pozn. pod čarou č. 26, na str. 15 pozn. pod čarou č. 37, na str. 26 pozn. pod čarou č. 86) a judikatury (na str. 25 a 26 srov. pozn. pod čarou č. 82 a 85). Z formálního hlediska působí poněkud rušivě změny fontu písma na několika místech práce.

Z **obsahového hlediska** hodnotím práci jako nadprůměrnou. Zejména v páté, nejrozsáhlejší, kapitole věnované svobodě umělecké tvorby před Evropským soudem pro lidská práva autorka podrobuje vlastní kritice řadu rozhodnutí tohoto soudu a pokouší se analyzovat trendy v rozhodování tohoto soudu. Zmiňuje i aktuálně rozhodovaný případ

Samodurov a Vasilovskaja proti Rusku, který by mohl podle diplomantky přinést částečné odchýlení se od předchozí judikatury.

V závěru své práce pak diplomantka přesvědčivě argumentuje ve prospěch nutnosti zvýšení standardu ochrany uměleckých projevů v právu EU mimo jiné z důvodu, že hodnota umění a kultury je zdůrazňována i v různých pramenech práva EU.

Během obhajoby diplomové práce se doporučuji zaměřit na následující otázky:

1. Diplomantka se v páté kapitole kriticky vyjádřila ke starší judikatuře Evropského soudu pro lidská práva – např. k případu Müller proti Švýcarsku. Na straně jedné podle ní nebyla dostatečně přesvědčivě zdůrazněna proporcionalita zásahu, na straně druhé platí, že státy požívají v oblasti limitace uměleckého projevu široký prostor pro uvážení (doktrína *margin of appreciation*). Podle mého názoru však obě doktríny (princip proporcionality a doktrína *margin of appreciation*) existují ve vzájemném vztahu – konkrétně: široká míra uvážení implikuje méně striktní požadavky na přiměřenost a naopak). Jakým způsobem by měl soud podle názoru diplomantky v dané věci rozhodnout?
2. Během obhajoby by se diplomantka mohla zaměřit na otázku možného zneužití umělecké tvorby k obcházení uznaných mezí svobody projevu.
3. Z nemnoha rozsudků Evropského soudního dvora vztahujících se alespoň částečně ke svobodě uměleckého projevu diplomantka cituje např. rozhodnutí *Henn and Darby*², které se dotýká zejména výjimek ze svobody volného pohybu na základě morálky. V roce 1979, kdy byl tento případ rozhodnut, neexistovala tak propracovaná judikatura týkající se ochrany základních práv v evropském právu ani v judikatuře ESLP. Pokud by byl obdobný případ řešen v současnosti, promítly by se nějak podle diplomantky v novém rozhodnutí současné úvahy o svobodě umělecké tvorby v právu EU?

² Rozsudek Soudního dvora ES ze dne 14. prosince 1979, věc 34/79. *Regina v Maurice Donald Henn and John Frederick Ernest Darby*

Celkově práci považuji za nadprůměrně zpracovanou, a to i přes dílčí, zejména formální, nedostatky. Diplomovou práci kolegyně Elišky Sýkorové proto **doporučuji k obhajobě** s tím, že ji navrhuji ohodnotit, a to po úspěšné obhajobě, známkou **výborně**.

V Praze dne 21. října 2014

.....
JUDr. Pavel Ondřejek, Ph.D.
katedra teorie práva a právních učení
Právnické fakulty UK v Praze